

Wojciech Fabian, Ryszard Matrzak

70 rocznica rozbicia więzienia w Kielcach

Przegląd Pruszkowski nr 2, 53-58

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

70 rocznica rozbicia więzienia w Kielcach

W 1944 roku po wkroczeniu armii sowieckiej na tereny Polski sowieci podjęli na szeroką skalę represje wobec instytucji Podziemnego Państwa Polskiego oraz organizacji konspiracyjnych. Podstawową rolę w zwalczaniu podziemia niepodległościowego odegrał dekret PKWN z 30 października 1944 roku „O ochronie Państwa” przewidujący drakońskie kary (z karą śmierci) za działalność przeciwko władzy komunistycznej. Wojskowe sądy stały się skutecznym narzędziem represji.

Dyspozycyjni sędziowie skazywali żołnierzy AK, członków podziemia narodowego oraz osoby wszystkich środowisk i grup społecznych, których działalność aparat bezpieczeństwa uznał za antypaństwową. Skutkiem działań Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego (powołanego 31 grudnia 1944 roku) doszło do licznych aresztowań. Represjom towarzyszyła komunistyczna „nagonka” propagandowa. Działania sowieckich służb specjalnych i „rodzimego” aparatu bezpieczeństwa przyniosło ogromne straty w ludziach, zwiększyła się liczba ludzi, którzy ginęli w walkach, przybywało osób „zaginionych”

Działalność podziemia niepodległościowego na Kielecczyźnie polegała na walce z oddziałami sił represji, zabijaniu zdrajców, agentów i zbyt „aktywnych” funkcjonariuszy NKWD, UB i MO.

Oddziały działające w podziemiu starały się chronić tych, którym groziło aresztowanie, zdobywać środki finansowe na utrzymanie oddziałów leśnych, ochraniać ludność cywilną przed bandami, nawet rozbijać więzienia, czy uwalniać więźniów politycznych.

W dramatycznym roku 1945 nastąpiło nasilenie represji i dalsze transporty do Rosji żołnierzy podziemia niepodległościowego – wywołało to akty zrozumiałej samoobrony. W nocy z 4 na 5 sierpnia 1945 roku około 23.30, silna grupa AK licząca blisko 250 ludzi pod dowództwem kpt „Szarego” Antoniego Hedy wjechała samochodami do Kielc i uderzyła na więzienie. Znajdowało się w nim wielu Akowców – groziła im śmierć lub łagry w Rosji. Wysadzono bramy więzienia i drzwi w celach. Uwolniono ponad 600 więźniów, z których 354 było w zdobytej ewidencji. Akcja trwała cztery godziny, w której ranny został tylko jeden dowódca

Przerażeni milicjanci, ubecy i funkcjonariusze NKWD nie stawiali oporu.

Akcja powiodła się, ponieważ była dobrze przygotowana. Dzień wcześniej upozorowano uderzenie na Szydłowiec – w lasach wybuchły miny. W ten sposób zmuszono garnizon wojskowy w Kielcach do opuszczenia miasta, by zorganizował obławę i przeczesał lasy. Patrole komendanta „Szarego” rekwirowały samochody wracające z akcji – posłużyły one partyzantom, którzy mieli zaatakować więzienie w Kielcach.

Ta udana akcja wywarła duże wrażenie w opinii publicznej czekającej na dekret dotyczący amnestii – miała też znaczenie propagandowe, ponieważ 5 sierpnia przybyli do Polski marszałek Żukow i Rokossowski, aby zlustrować przebieg „normalizacji” w związku z odezwą płk. Jana Mazurkiewicza „Radosława” do żołnierzy AK nawołującą do ujawniania się.

Kieleckie środowisko kombatanckie i patriotyczne od szeregu lat w pierwszą niedzielę sierpnia, w rocznicę rozbitcia więzienia UB i NKWD w Kielcach przy ul. Zamkowej 2 organizuje, dla uczczenia tego dnia, uroczyste spotkania.

W tym roku minęła 70. rocznica tego wydarzenia. Z tej okazji 2 sierpnia zorganizowano piękną uroczystość, którą zaczęła się od Mszy Świętej w intencji tych, którzy brali udział w akcji – po mszy nastąpił przemarsz pocztów sztandarowych, delegacji, grupy rekonstrukcyjnej pod budynek więzienia. Po krótkich prze-

mówieniach, wręczeniu odznaczeń nastąpiło złożeniu wieńców pod pamiątkową tablicą. Spotkanie zakończono zaproszeniem gości na tradycyjne spotkanie „z wojskową grochówką”.

W uroczystości brała udział delegacja oficerów Światowej Federacji Polskich Kombatantów Zarządu Głównego – Warszawa pod przewodnictwem gen. bryg. Ryszarda Matrzaka w składzie kpt. Józef Zagórski, por. Wojciech Fabian oraz członek Zarządu PiS Pruszków – pan Paweł Winczuk.

[Należy wyjaśnić, że gen. Antoni Heda „Szary” był przewodniczącym Światowej Federacji Polskich Kombatantów – po jego śmierci na to stanowisko wybrany został pan Ryszard Matzak.. Ktoś może zadać pytanie, dlaczego my tak wiele miejsca poświę-

camy „SZAREMU” po pierwsze – oddajemy cześć jego odwadze, bohaterstwu i jego patriotyzmowi; po drugie mamy pamiętać, że ostatnie lata swego życia spędził w Kaniach, często bywał na spotkaniach organizowanych przez PTK-N i ŚZZAK. Widzieliśmy go nie tylko na wykładach dla dorosłych, ale i na patriotycznych uroczystościach z młodzieżą. Mówił, że wśród nas czuje się bardzo dobrze – przyp. red.]

Druga, patriotyczna uroczystość ku czci gen. Antoniego Hedy odbyła się koło Skarżyska.

Program uroczystości :

- 13.30 Zbiórka Pocztów Sztabowych
- 14.00 Msza Święta
- 14.45 Program słowno-muzyczny
- 15.00 Wystąpienia okolicznościowe
- 15.15 Odświeżenie tablicy
- 15.30 Składanie wiązanek, zapalenie zniczy
- 16.00 Ognisko, poczęstunek

**ŚWIATOWY ZWIĄZEK
ŻOŁNIERZY ARMII KRAJOWEJ
ŚRODOWISKO SZARACY**
w Skarżysku-Kamiennej
zpraszają na

Sz.P. *Wojciech Fabian z Kolegami*

uroczyste odświeżenie tablicy upamiętniającej
gen. Antoniego Hedy-Szarego
27.09.2015
Cmentarz Partyzancki w Skarżysku-Kam.
(dzielnica Pogorzale - ra Osence)

**W HOŁDZIE
ANTONIEMU HEDZE-SZAREMU**
1916-2008
GEN. BRIG. W STANIE SPOCZYNKU,
BOHATEROWI ZIEMI KIELECKIEJ I RADOMSKIEJ,
ŻOŁNIERZOWI TRZECH KONSPIRACJI,
KOMENDANTOWI PODODWOJU AK „ILZA”
DOWÓDCY AKCH ROZBICIA WIEZIENIA UB W KIELCACH 5.VIII.1945.
WIEZIONEMU PRZEZ WŁADZĘ KOMUNISTYCZNĄ 1948-1956,
INTERNOWANEMU W STANIE WOJENNYM 1981-1982.
PRZEZ CAŁE ŻYCIE WIERNEMU ZASADZIE:
BÓG - HONOR - OJCZYZNA

Zaproszenie

Głęboko w lesie pomiędzy Suchedniowem a Skarżyskiem, opodal miejscowości Pogorzale znajduje się wojenny cmentarz partyzancki żołnierzy Armii Krajowej. Na uroczyste odświeżenie tablicy upamiętniającej gen. Antoniego Hedy „Szarego” w dniu 27 września 2015 Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej Środowisko SZARACY ze Skarżyska-Kamiennej zaprosił dele-

gację kombatantów z Pruszkowa pod przewodnictwem gen. Ryszarda Matrzaka, który z wiceministrem MON, panią Beatą Oczkovicz, odsłonił tablicę z historycznym napisem:

W HOŁDZIE
ANTONIEMU HEDZIE - SZAREMU
1916 - 2008
GEN. BRYG. W STANIE SPOCZYNKU
BOHATEROWI ZIEMI KIELECKIEJ I RADOMSKIEJ
ŻOŁNIERZOWI TRZECH KONSPIRACJI
KOMENDANTOWI PODOBWODU AK „IŁŻA”
DOWÓDCY AKCJI ROZBICIA WIĘZIENIA UB W KIELCACH 5.VIII.1945
WIĘZIONEMU PRZEZ WŁADZE KOMUNISTYCZNE 1948-1956
INTERNOWANEMU W STANIE WOJENNYM 1981-1982
PRZEZ CAŁE ŻYCIE WIERNEMU ZASADZIE:
BÓG - HONOR - OJCZYŻNA

Delegacjom Kombatanckich Okręgu Świętokrzyskiego towarzyszyły osoby z wielu regionów Polski, harcerze oraz przedstawiciele władz wojewódzkich i rządowych.

Uroczystość rozpoczęto Mszą Świętą, uświetniono bogatym patriotycznym programem słowno-muzycznym i przemówieniami okolicznościowymi. Na szczególne wyróżnienie zasługuje wiersz harcerki Szarych Szeregów ps. Iśka – Marii Wrzeszczewicz „Drugie życie Generała” [drukujemy go w „Liryce...” – przyp. red.].

